

La funció del sistema d'espais lliures en el disseny de la ciutat sostenible

Fòrum d'estudis territorials de Sant Cugat del Vallès

1. Espais lliures i ciutat

Actualment, qualsevol que sigui l'escala d'anàlisi i l'enfocament, sembla que ens trobem a les portes d'un canvi de concepció envers els límits interns i externs de l'espai construït. Sembla també que despunten noves formes de diàleg entre "les arquitectures" i els "entorns".

La planificació, el disseny i la gestió dels espais lliures a la ciutat i al territori és avui un dels aspectes més importants de la planificació urbana i territorial. L'habitant de la ciutat ha de poder apreciar d'una manera directa els atractius i la lliçó viva de la natura de la ciutat, ja que es tracta de fomentar i de fer possible un sentiment col·lectiu de cultura social, una noció d'harmonia global amb l'entorn natural.

Les principals estratègies que actualment constitueixen el marc de referència de l'acció ambiental –amb l'objectiu comú de la implantació d'un model de vida sostenible en el planeta–, coincideixen en la necessitat d'una modificació substancial de les pautes de planificació dels assentaments urbans i dels recursos naturals en general. Es tracta d'aplicar-hi un enfocament ecològic i una visió integrada i coherent, on es protegeixi la base ambiental i de recursos que faci possible un desenvolupament equilibrat.

En aquest context d'un urbanisme de caràcter sostenible, els espais boscosos, els ambients fluvials, les zones agrícoles o ermes, i en especial aquelles que es troben a les àrees periurbanes, constitueixen sovint un actiu, un capital natural, essencial per a la qualitat de vida de les ciutats i les persones i per a l'equilibri territorial.

El tractament d'aquests espais requereix així un plantejament unitari i integrat, que no es pot fer deslligat de les zones verdes urbanes ni dels grans sistemes d'espais naturals de la resta del territori. Aquesta visió ha de permetre aportar una perspectiva territorial més ample als espais pròpiament urbans i, al mateix temps, configurar una xarxa coherent que esdevingui un element estructurador bàsic dels espais de l'entorn urbà, capaç d'introduir unes pautes d'ordre en els processos en què es troben sotmesos.

És així com aquestes àrees properes a la ciutat es configuren com un element de gran importància en el conjunt dels espais lliures territorials en la seva disposició de corredors que permetin la connexió d'uns amb els altres.

2. El repte d'un territori equilibrat

El municipi de Sant Cugat, per a la seva posició dins la comarca del Vallès i per la seva vocació dinàmica i innovadora de Ciutat oberta en un context metropolità, cal que sigui present en el debat territorial de l'ordenació i gestió dels seus espais lliures i de qualitat, per contribuir així al seu creixement urbà equilibrat i al desenvolupament sostenible de Catalunya en el marc de les regions europees més sensibilitzades per aquests temes territorials i ambientals.

En aquest sentit, els òrgans administratius de la ciutat han promogut diferents iniciatives que ara caldrà implementar per superar aquest repte per un territori equilibrat.

Entre d'altres:

- L'adhesió a la Declaració d'Alborg: ciutat i poble per a la sostenibilitat - Agenda Local 21 - acord plenari de data 21.05.96-
- La Moció sobre la protecció de la Via Verda Sant Llorenç - Collserola -acord plenari de 17.06.97-
- Aprovació provisional de la Modificació del P.G.M. per a la preservació integral del Sector de la Torre Negra -acord plenari de 19.01.99-
- Estudi per a la preservació i gestió integral dels Rodals de la Torre Negra -Juny 1997-
- Projecte d'ordenació i projecte de gestió del Parc Rural de la Torre Negra -Maig 1998-
- Projecte de rehabilitació de l'Estany dels Alous.

3. La definició dels espais lliures de Sant Cugat del Vallès

L'estructura geomòrfica de Sant Cugat configura un territori caracteritzat pel contrast entre les dues zones muntanyoses i forestals del municipi -Serra de Collserola i Serra de Galliners, ubicades respectivament als sectors sud i nord - i la depressió central, espai que fins a mitjan segle XX estava ocupat per conreus i que avui té un caràcter plenament urbà. Aquesta peculiar estructura origina un seguit de conques hidrogràfiques formades per diversos torrents i rieres que divideixen l'esmentada depressió central en un seguit de subsectors i que conflueixen a la riera de Sant Cugat -Torrent de Vullpalleres, Torrent de Can Magí - o a la riera de Rubí - Torrent dels Alous, Torrent de la Guinardera-.

Els torrents i les rieres que solquen Sant Cugat caracteritzen històricament el seu paisatge i constitueixen actualment els últims reductes de natura en un espai fortament urbanitzat. El seu interès ecològic és molt alt perquè, d'una banda, constitueixen l'hàbitat necessari per a la supervivència de nombroses espècies vegetals i animals i perquè, d'altra banda, garanteixen la continuïtat entre els diversos sectors naturals tot contribuint al manteniment de la biodiversitat a escala municipal i comarcal.

És indubtable que la xarxa hidrogràfica de Sant Cugat ha de jugar un paper molt destacat en una definició del sistema d'espais lliures del municipi i en el model de creixement de la ciutat, perquè, juntament amb els espais rurals perifèrics al bosc -Rodals de la Torre Negra, Can Monmany-, configura una autèntica xarxa d'espais naturals o seminaturals que contribueixen a diversificar i a estructurar l'hàbitat urbà. Tanmateix es tracta d'un sistema no consolidat, fràgil a l'actualitat, que precisa d'una intervenció decidida per garantir-ne els seus valors i per capgirar el procés de degradació que pateix actualment.

De l'anàlisi efectuat en el nostre treball a partir de la interpretació del sistema d'espais lliures i la forma de la ciutat de Sant Cugat feta a "l'Estudi per a la preservació integral dels Rodals de la Torre Negra" podem definir els següents elements vertebradors:

A. Grans Parcs del Municipi

- Parc Comarcal de la Serra de Galliners
- Parc Rural de la Torre Negra
- Parc Metropolità de la Serra de Collserola

B. Eixos Verds Longitudinals -Nord - Sud-

- Eix del Torrent dels Alous
- Eix del Turó de Can Mates
- Eix del Camí dels Monjos
- Eix de Can Magí

C. Eixos Verds Transversals –Est - Oest–

- Eix de la Riera de Sant Cugat
- Eix del Parc Central del Colomer

4. L'encaix de Sant Cugat en l'estructura dels espais lliures del Vallès Occidental

Sant Cugat ocupa un lloc estratègic dins l'anomenada Via Verda Sant Llorenç - Collserola: en el punt en què aquest corredor arrenca de Collserola, a la franja de peu de Serra compresa entre Can Montmany i Cerdanyola i prossegueix vers Sant Llorenç passant per la Serra de Galliners.

5. La connexió dels espais lliures del Vallès amb el conjunt d'espais oberts de la Regió Metropolitana

Aquests eixos territorials i la seva articulació amb la resta d'espais lliures –naturals, forestals, agrícoles i de verd urbà– i amb les rieres i torrents cal entendre'ls com a part del conjunt d'espais oberts de la Regió Metropolitana que constitueixen una autèntica "Anella Verda" de la metròpoli.

El Fòrum d'Estudis Territorials de Sant Cugat del Vallès està integrat per persones procedents d'àmbits professionals i científics diversos, vinculades als estudis territorials i a la conservació i promoció del medi natural.

El principal objectiu del Fòrum és el debat i la reflexió teòrica interdisciplinària sobre l'ordenació del territori en l'àmbit vallesà i metropolità des de la perspectiva del desenvolupament sostenible.

També constitueixen objectius del Fòrum la promoció del patrimoni paisatgístic com a valor mediambiental, social i cultural i la generació d'opinió qualificada envers les problemàtiques territorials que afecten a la ciutat de Sant Cugat, la comarca del Vallès i la Regió Metropolitana de Barcelona.

La present Comunicació conté els trets bàsics del treball "El sistema d'espais lliures de Sant Cugat del Vallès. Proposta per a l'ordenació dels espais lliures de Sant Cugat en el marc de la Via Verda Sant Llorenç - Collserola dins del conjunt d'espais oberts metropolitans" que estan elaborant els següents membres del Fòrum.

*Giordina Belmonte, biòloga
Jaume Busquets, geògraf
Daniel Calatayud, arquitecte
Toni Casamor, arquitecte
Albert Cortina, advocat
Carme Farré, biòloga*